

เรื่อง ปัญหาบางประการของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดี

ในปัจจุบันเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยมีภาวะถดถอย เป็นอย่างมาก อาจเกิดจากภาวะโรคระบาดโควิด-๑๙ ที่ผ่านพ้นไป แต่ส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจทั้งในมหภาคและจุลภาครวมทั้งยังมีเหตุการณ์สงครามระหว่างประเทศรัสเซียและประเทศยูเครน รวมทั้งสงครามในประเทศอิสราเอล ทำให้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ดังนั้นเมื่อเศรษฐกิจของประเทศชะลอตัว ทำให้เกิดปัญหาหนี้สินครัวเรือนเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทำให้มีคดีแพ่งเกี่ยวกับหนี้สินครัวเรือนขึ้นสู่ศาลเป็นอันมาก ซึ่งกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นกลไกสำคัญในการระงับข้อพิพาทให้เป็นที่ยุติ ทำให้ลดคดีขึ้นสู่ศาลและแม้ว่าศาลจะมีคำพิพากษาในคดีแพ่งแล้วก็ตามก็ยังมีกรณีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดีในการหาข้อยุติให้ความความหลังจากศาลมีคำพิพากษาเพื่อนำไปสู่การงดการบังคับคดีและการถอนการบังคับคดีต่อไป

ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม พ.ศ.๒๕๖๑ ข้อ ๒ ให้กรมบังคับคดีมีภารกิจเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่ง คดีล้มละลายและคดีฟื้นฟูภารกิจของลูกหนี้ตามคำสั่งศาลการชำระบัญชีตามคำสั่งศาล การวางทรัพย์ การประเมินราคาทรัพย์สินและการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดี “ข้อ ๒ (๙) พัฒนาระบบ รูปแบบและวิธีการ รวมทั้งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดี” ข้อ ๑๕ (๒) สำนักงานบังคับคดีจังหวัด มีหน้าที่และอำนาจดังต่อไปนี้ ดำเนินการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นบังคับคดี เป็นภารกิจสำคัญที่จะเป็นเครื่องมือในการช่วยเหลือประชาชนในการระงับข้อพิพาท ทำให้เกิดความสมานฉันท์ระหว่างคู่ความ ทำให้ทรัพย์สินที่ถูกพิพาทและขายทอดตลาด ถูกงดการบังคับคดีและถอนการบังคับคดี หากตกลงกันได้ต่อไป

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดีนั้นจะมีการบันทึกข้อตกลงการไกล่เกลี่ยชั้นบังคับคดีไว้ หากตกลงกันได้ แต่เนื่องจากบันทึกข้อตกลงดังกล่าวเป็นข้อตกลงกับนอกศาล ในทางกฎหมายไม่มีบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตราใดในการรองรับบันทึกข้อตกลงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดี ทำให้อาจมีปัญหาบางประการในการบังคับใช้ตามข้อตกลงก็เป็นได้ กล่าวคือจากแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา การตกลงระงับข้อพิพาทกันนอกศาลนอกเหนือจากคำพิพากษาเดิมศาลถือว่าอยู่นอกเหนือจากการรับรู้ของศาล เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเดิมก็ยังคงสามารถบังคับตามคำพิพากษาเดิมต่อไปได้ ส่วนข้อตกลงกันนอกศาลนั้น หากมีข้อโต้แย้งกันอย่างไร ก็ให้ไปฟ้องกันเป็นคดีใหม่ อ้างอิงคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๐๑๘/๒๕๓๓ และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙/๒๕๑๔ ซึ่งหากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดี ซึ่งเป็นข้อตกลงนอกศาลเช่นกัน หากมีปัญหาตามข้อตกลงไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดีขึ้นสู่ศาลแล้ว จะมีปัญหาว่าการลดยอดหนี้ตามคำพิพากษาของศาลและระยะเวลาการผ่อนชำระหนี้ จะมีผลบังคับใช้กับคู่ความได้หรือไม่เพียงใด หากเป็นไปตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา จะทำให้เกิดข้อยุ่งยากในการบังคับใช้ตามข้อตกลงทันที เมื่อได้ศึกษาการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามมาตรา ๒๐ ตรี แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บัญญัติว่า “ก่อนยื่นฟ้องคดีบุคคลที่จะเป็นคู่ความอาจยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจหากมีการฟ้องคดีนั้น เพื่อขอให้ศาลแต่งตั้งผู้ประนีประนอมทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้ตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อพิพาท โดยคำร้องนั้นให้ระบุชื่อและภูมิลำเนาของคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งรายละเอียดของข้อพิพาท เมื่อศาลเห็นสมควร ให้ศาลรับคำร้องนั้นไว้แล้วดำเนินการสอบถามความสมัครใจของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งในการเข้าร่วมไกล่เกลี่ย หากคู่กรณีอีกฝ่ายยินยอมเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย ให้ศาลมีอำนาจเรียกคู่กรณีที่เกี่ยวข้องมาศาลด้วยตนเองโดยคู่กรณีจะมีทนายความมาด้วยหรือไม่ก็ได้ และแต่งตั้งผู้ประนีประนอม

ดำเนินการไกล่เกลี่ยต่อไป โดยให้นำความในมาตรา ๒๐ ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ถ้าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องสามารถตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันได้ ให้ผู้ประนีประนอมเสนอข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาล หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความเป็นไปตามเจตนาของคู่กรณีหลักแห่งความสุจริตเป็นธรรม และไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ก็ให้คู่กรณีลงลายมือชื่อในข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น

ในวันทำข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความวรรคหนึ่งคู่สัญญาอาจร้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอม พร้อมแสดงเหตุผลความจำเป็นต่อศาล หากศาลเห็นว่ากรณีมีความจำเป็นที่สมควรจะมีคำพิพากษาไปในเวลานั้น ก็ให้ศาลมีคำพิพากษาไปตามข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวได้โดยให้นำความมาตรา ๑๓๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การขอและการดำเนินการตามมาตรา ๒๐ นี้ ไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาล

คำสั่งของศาลที่ออกตามความในมาตรา ๒๐ นี้ให้เป็นที่สุด

เมื่อศาลมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ประนีประนอมแล้วแต่การไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลงโดยไม่เป็นผล หากปรากฏว่าอายุความครบกำหนดไปแล้วหลังจากยื่นคำร้องหรือจะครบกำหนดภายในหกสิบวันนับแต่วันที่การไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลง ให้อายุความขยายออกไปอีกหกสิบวันนับแต่วันที่การไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลง”

จะเห็นได้ว่าศาลมีคำพิพากษาตามข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความไปได้เลย แม้จะยังไม่มีการฟ้องคดีต่อศาล ดังนั้นหากข้อตกลงไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดีจะมีคำสั่งรับรองให้มีผลทางกฎหมายซึ่งตามแนวทางของกฎหมายประเทศฝรั่งเศส กฎหมายรับรองข้อตกลงนอกศาลให้มีผลเช่นกัน ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าหากมีบทบัญญัติของกฎหมายให้ศาลมีคำสั่งรับรองบันทึกข้อตกลงในการไกล่เกลี่ยชั้นบังคับคดี จะมีประโยชน์อย่างมากในการลดข้อพิพาทและคู่ความมีความเชื่อมั่นมากขึ้นกับกระบวนการระงับข้อพิพาทหลังจากศาลมีคำพิพากษาเมื่อเข้าสู่กระบวนการบังคับคดีที่จะเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จะยึดทรัพย์ขายทอดตลาดของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อนำเงินส่วนได้มาชำระหนี้การระงับข้อพิพาททางเลือก ถ้าจะได้ผลดีและมีประสิทธิภาพต้องมีคำสั่งศาลรับรองในการลดยอดหนี้ใหม่และระยะเวลาการผ่อนชำระหนี้ด้วย

อ้างอิง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๓๒) พ.ศ.๒๕๖๓ “มาตรา ๒๐ ตรี”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๐๑๘/๒๕๓๓

เมื่อโจทก์จำเลยสัญญาประนีประนอมยอมความกันโดยจำเลยยอมออกจากตึกพิพาท และศาลมีคำพิพากษาตามยอมแล้ว แม้จะได้ความว่า โจทก์ทำสัญญายอมความกับจำเลยไว้อีกฉบับหนึ่งในวันเดียวกัน โดยโจทก์ยอมให้จำเลยอยู่ในตึกพิพาทต่อไปจนกว่าโจทก์จะรื้อถอนตึกพิพาทเพื่อทำก่อสร้างแต่สัญญายอมความดังกล่าวมิได้กระทำต่อหน้าศาล ศาลจึงไม่อาจรับรู้ข้อตกลงระหว่างโจทก์จำเลยดังกล่าวได้ จำเลยจะมีสิทธิตามสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวอย่างไรหรือไม่ เป็นเรื่องที่จำเลยจะต้องไปว่ากล่าวเอากับโจทก์ใหม่ต่างหาก เมื่อจำเลยผิดสัญญาประนีประนอมยอมความศาลก็ต้องออกหมายบังคับคดีตามที่โจทก์ร้องขอ กรณีไม่จำต้องไต่สวนคำร้องขอจำเลยที่ขอให้งดการบังคับคดีและเพิกถอนหมายบังคับคดี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙/๒๕๐๔

คดีก่อนศาลชั้นต้นตัดสินให้โจทก์ (คือจำเลยในคดีก่อน) ชำระเงิน ๓ ล้านบาทเศษแก่จำเลย (คือโจทก์ในคดีก่อน) คดีอยู่ระหว่างอุทธรณ์ โจทก์จำเลยทำสัญญาประนีประนอมยอมความเป็นหนังสือกันนอกศาลว่า จำเลยยอมรับเงินจากโจทก์เพียง ๗ แสนบาทแทนการเรียกให้ชำระหนี้ตามคำพิพากษา และได้รับเงิน ๗ แสนบาทไปแล้ว ต่อมาคดีนั้นศาลอุทธรณ์พิพากษายืน ไม่มีฝ่ายใดฎีกา จำเลย (ซึ่งเป็นโจทก์ในคดีก่อน) จะขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษานั้นหาได้ไม่

ในกรณีข้างต้น เมื่อโจทก์ในคดีก่อนขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีตามคำพิพากษาและจำเลยในคดีก่อนอุทธรณ์ฎีกาคัดค้านการที่ศาลชั้นต้นออกคำบังคับโดยไม่ยอมรับฟังสัญญา ประนีประนอมยอมความที่ทำกันนอกศาลนั้น แล้วจำเลยในคดีก่อนมายื่นฟ้องโจทก์ในคดีก่อนขอให้บังคับโจทก์ในคดีก่อนปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวนั้นได้ไม่เพียงพอ

โดย นายธนวัฒน์ ศิริบรรณพิทักษ์
ผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีจังหวัดพังงา